

Bibliografia:

- Cassell E.J., *The nature of suffering and the goals of medicine*, New York–Oxford 1994.
- Człowiek chory – aspekty biopsychospołeczne*, red. K. Janowski, t. 2, Lublin 2009.
- Frankl V.E., *Homo patiens*, Warszawa 1998.
- Kujawska-Tenner J. [et al.], *Zwalczanie bólów nowotworowych*, Warszawa 1994.
- Makselon J. ks., *Psychologiczne aspekty cierpienia*, Kraków 1992.
- Makselon J. ks., *Spotkanie w sytuacji cierpienia*, Kraków 1993.
- Opieka paliatywna*, red. K. Buczkowski, M. Krajnik, Warszawa 2009.
- Weber T., *Ocena terapii paliatywnej w opiece domowej, hospicjum i w szpitalu*, Kraków 2008.
- Wordliczek J., Dobrogowski J., *Leczenie bólu*, Warszawa 2011.

METODY WYCHOWANIA PATRIOTYCZNEGO W PRACY SOCJALNEJ (ang. *methods of patriotic education in social work*). Najogólniej mówiąc, są to metody kształtowania w wychowankach miłości do własnej ojczyzny, wykorzystywane w pracy z osobami wykluczonymi (lub niedostosowanymi) społecznie. Wychowanie patriotyczne rozumiane jako kształtowanie roztropnej troski o dobro wspólne, jakim jest własna ojczyzna, nie może pomijać ludzi wykluczonych społecznie, ponieważ oni także jako społeczność należą do wspólnego dobra, również są częścią narodu. Państwo jako instrument w rękę narodu suwerena powinno dbać o każdego członka swojej społeczności, nie powinno dopuszczać do wykluczenia kogokolwiek z dobra wspólnego. Konstytucja III RP mówi w Preambule: „My – Naród Polski – wszyscy obywatele Rzeczypospolitej”, obejmuje zatem wszystkie grupy społeczne Narodu Polskiego, dotyczy więc na równi np. właścicieli domów (mieszkań) i bezdomnych, pracujących i bezrobotnych, ludzi wolnych i więźniów, pełnosprawnych i nie w pełni sprawnych, bogatych i ubogich, mężczyzn i kobiet, wierzących i niewierzących, ludzi wykształconych i niewykształconych, chorych i zdrowych itd. Nikt nie może być dyskryminowany także w kształtowaniu własnego patriotyzmu (każdy ma prawo być patriotą, nikogo pod jakimkolwiek pretekstem nie można wykluczać z miłości do ojczyzny). Miłość do własnej ojczyzny należy kształtować u każdego obywatela III RP bez wyjątku, odpowiednimi dla jego wieku czy poziomu rozwoju umysłowego metodami. Metody wychowania patriotycznego obejmują szerokie spektrum kształtowania właściwej, dojrzałej i odpowiedzialnej postawy wobec własnego narodu i wobec własnego państwa – rozumianych jako dobro wspólne – przy czym należy rozróżnić dwie przeciwstawne sytuacje:

- państwo jako narzędzie, instrument, środek w rękę narodu – to koncepcja demokratyczna;
- naród jako narzędzie, instrument, środek w rękę państwa – to koncepcja totalitarna.

Metody kształtowania roztropnej troski o dobro wspólne obejmują rozmaite aspekty życia obywateli – od ich dzieciństwa poprzez młodość po do-

rosłość. Zakres wychowania patriotycznego nie jest ograniczony tylko do niektórych, wybranych grup społecznych. W szczególnym przypadku metody te dotyczą osób wykluczonych społecznie, podopiecznych wymagających z różnych powodów pomocy państwa (osób obarczonych różnymi deficytami).

Wychowanie patriotyczne nakierowane jest na wzbudzenie postawy odpowiedzialności za siebie samego, za najbliższych (rodzinę, współmałżonka, dzieci), za lokalną społeczność (sąsiadów, mieszkańców tej samej miejscowości), za współobywateli, za własny kraj, w myśl zasady J.F. Kennedy'ego: „Nie pytaj, co twój kraj może zrobić dla ciebie, zapytaj, co ty możesz zrobić dla swojego kraju”. Metody wychowania patriotycznego obejmują zarówno wychowanie religijne (w myśl zasady: „Bóg, Honor, Ojczyzna”), jak i wychowanie moralne (cnota patriotyzmu jako sprawność moralna umysłu według klasycznego ujęcia), a także wychowanie estetyczne (w tym wychowanie do patriotyzmu przez sztukę, tj. wychowanie muzyczne, plastyczne, literackie, teatralne, filmowe), fizyczne, techniczne itd. Wychowanie patriotyczne obejmuje metody wychowania w rodzinie, Kościele, szkole i poza szkołą w różnych organizacjach i instytucjach społecznych.

Zorganizowana praca socjalna jest częścią instytucji państwa, dlatego nie może być pomijana w rozwijaniu postaw obywatelskich i patriotycznych nakierowanych na wspólne dobro także w lokalnej społeczności (wolontariat, zaangażowanie społeczne w różne inicjatywy, skauting, kościelne dzieła charytatywne itd.). Wychowanie patriotyczne przynależy w gruncie rzeczy do wychowania moralnego, bo kształtuje prawidłowo cnotę moralną (dzielność umysłową, sprawność umysłową), tu: prawidłową postawę moralną wobec ojczyzny (dobra wspólnego, miłości bliźniego), dlatego jego metody mają charakter głównie moralny, a wykorzystują do tego różne środki, m.in. multimedialne (telewizja, internet, prezentacje multimedialne), muzyczne, (np. nauka pieśni narodowych, piosenek ludowych, konkursy na pieśni patriotyczne, słuchanie utworów patriotycznych), plastyczne (plakaty, *billboardy*, konkursy na rysunki lub plakaty o treści patriotycznej), literackie (biblioteki, upowszechnienie czytelnictwa, literatury ojczystej, konkursy deklamatorskie, literackie lub na opowiadanie bądź wiersz o treści patriotycznej), teatralne (organizowanie teatrów amatorskich, przedstawień teatralnych, montaż słowno-muzycznych o treści patriotycznej), fotograficzne (organizowanie konkursów na zdjęcia pokazujące przyrodę ojczystą lub rodzime dziedzictwo kultury), filmowe (prezentacja filmów o treści patriotycznej, historycznej). Kształtowanie pamięci narodowej, zakorzenianie w rodzimej kulturze może się odbywać w myśl zasady Jana Pawła II mówiącej, że należy ocalić pamięć, aby zachować tożsamość. Według Jana Pawła II pamięć własnej kultury pielęgnuje się przy zachowaniu szacunku dla kultur innych narodów (patriotyzm nie jest nacjonalizmem, szowinizmem).

Metody wychowania patriotycznego są metodami kulturowymi, ponieważ naród to twór kulturowy (kultura narodowa), a nie twór biologiczny (natura narodowa), dlatego też wskazane są metody charakterystyczne dla pedagogiki kultury narodowej.

W pracy socjalnej z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi w świetlicach, klubach, domach kultury, w parafiach, w szkołach i w ramach szeroko rozumianej oświaty pozaszkolnej można wykorzystywać rozmaite środki techniczne – od środków skomplikowanych (komputery, projektory multimedialne, odtwarzacze płyt CD i DVD, telewizory, radiodbiorniki, magnetofony, wszelkie instrumenty muzyczne, wszelkie przybory przydatne w plastyce) po środki najprostsze (papier i długopis, rozmowa, śpiew, zawody sportowe np. dla młodzieży niedostosowanej społecznie).

Wychowanie patriotyczne dzieli się na:

- wychowanie narodowe (wychowanie pronarodowe);
- wychowanie państwowe (wychowanie propaństwowe).

Wychowanie patriotyczne, włączone w obszar pedagogiki kultury, aplikowane do pracy socjalnej, wzmacnia skuteczność jej metod pod warunkiem umiejętnego stosowania. Patriotyzm jest jednym z elementów człowieka pięknego-i-dobrego (grec. *kalos-kagathos*) zgodnie z zasadą piękna-i-dobra (grec. *kalokagatia*).

Opracowanie: *Marek Mariusz Tytko*

Bibliografia:

- Patriotyzm a wychowanie*, red. E.J. Kryńska, Białystok 2009.
- Polski obyczaj patriotyczny od XVIII do przełomu XX/XXI w. – ciągłość i zmiana*, red. A. Stawarz, W.J. Wysocki, Warszawa 2007.
- Tytko M.M., *Koncepcja pedagogiki kultury narodowej w odniesieniu do kultur mniejszości narodowych, grup etnicznych i kultur innych narodów (wybrane aspekty)*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2011, t. 3 (39).
- Tytko M.M., *Wychowanie patriotyczne w Polsce XXI wieku*, [w:] *Wartości, rodzina, szkoła. Patriotyzm na co dzień i od święta. Materiały z konferencji na temat edukacji patriotycznej i obywatelskiej. Kraków: 8 czerwca 2010 roku*, red. W. Baliński, Kraków 2010.
- Wartości w pedagogice. Ojczyzna jako kategoria współczesnej pedagogiki*, red. W. Furmanek, Rzeszów 2010.
- Wizja polskiego patriotyzmu. Materiały z II Konferencji o patriotyzmie zorganizowanej przez SZŻAK i MEN w Sejmie RP 29 listopada 2006 r. pod patronatem Prezydenta RP*, Warszawa 2008.
- Wychowanie do patriotyzmu*, red. ks. W. Janiga, Przemyśl–Rzeszów 2006.
- Wychowanie patriotyczne w szkole podstawowej i gimnazjum*, red. B. Kowalińska, Gdańsk 2001.
- Wychowanie patriotyczne. Materiały Sympozjum katechetycznego (Krosno, 30 października 2003 r.)*, red. ks. W. Janiga, ks. M. Grendus, Przemyśl 2005.

MODERNIZACJA SPOŁECZNA (ang. *social modernization*). W języku potocznym „modernizacja” to unowocześnienie czegoś w wyniku wymiany starych